

ХУДОЖНЯ САМОДІЯЛЬНІСТЬ У ВНЗ ЯК ЧИННИК ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

У статті розглянуто проблему змісту естетичної підготовки майбутнього вчителя в самодіяльному художньому колективі. Визначені зміст, форми і методи роботи в самодіяльних колективах педагогічного вузу.

Ключові слова: естетичне виховання, естетична підготовка, художній самодіяльний колектив.

В статье рассмотрена проблема содержания эстетической подготовки будущего учителя в самодельном художественном коллективе. Определены содержание, формы и методы работы в самодельных коллективах педагогического вуза.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, эстетическая подготовка, художественный самодельный коллектив.

In this article the problem of the content of aesthetic training of future teachers in amateur artistic groups. Determined by the content, forms and methods of work in amateur groups Pedagogical University

Keywords: aesthetic education, aesthetic training, amateur team.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність теми дослідження пов'язана з проблемою художньо-естетичного виховання сучасної студентської молоді. Особливої гостроти питання естетичного виховання студентської молоді набирає сьогодні, коли йде зміна пріоритетів, ціннісних орієнтацій, а також спостерігається втрата й занепад національних традицій, національної культури. Тому одним із завдань вищої школи є формування й розвиток естетичної сфери студентів, передусім естетичних почуттів, пов'язаних із сприйняттям прекрасного, естетичних суджень, естетичних оцінок, що в комплексі формують естетичні смаки, розвивають художньо-творчі здібності й обдарованість.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз численних наукових праць, свідчить про те, що проблема естетичного виховання школярів і студентської молоді в різних аспектах розроблялася досить плідно. Багатоаспектні питання цієї проблеми досліджували С.Жупанин, М.Артеменко, І.Зязюн, Г.Шевченко, Л.Масол. Естетичне виховання у вищій школі вивчали А.Алексюк, Г.Падалка, С.Мельничук, О.Щолокова.

Проблеми естетичного виховання в історико-педагогічному аспекті були предметом уваги багатьох дослідників (С.Мельничук, Т.Танько, А.Омельченко, М.Маріо, В.Фомін та ін.).

Метою даної статті є зміст, форми і методи роботи в самодіяльних колективах педагогічного вузу як чинник естетичного розвитку майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показав аналіз історико-педагогічних джерел, проблеми естетичного виховання учнівської молоді посідають чільне місце в українській педагогічній науці. Слід вказати на оригінальні підходи до естетичного виховання в педагогічних поглядах видатних українських педагогів К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського та інших, на їхні ідеї про необхідність створення системи безпосередньої естетичної освіти і виховання учнівської молоді.

Так, К.Д. Ушинський, розробляючи проблему підготовки вчителів, яка охоплювала і створення учительських семінарій у російській імперії, стверджував необхідність естетичного виховання в навчальному процесі як важливу складову частину професійності народного вчителя. Він включав у систему естетичного виховання природу праці, зміст навчальних предметів, мистецтво. Науковець і практик наголошував на вихованні у майбутніх учителів художньо-естетичних почуттів, мотивуючи що «істина, якою б величною вона не була, без художньої форми не здійснить повного впливу».

А.С. Макаренко визначав необхідність створення широкої підготовки вчителів у педагогічних вузах:

1) давати молодим спеціалістам широку освіту, незалежно від обраного профілю;

2) «...взагалі випускники педагогічних вузів повинні бути у всіх відношеннях увічливими, охайними, знайомими з літературою, мистецтвом, музикою».

3) «Я певен, що в майбутньому в педагогічних вузах обов'язково буде викладатись і постановка голосу, і поза, і володіння своїм організмом...

Звичайно, постановка голосу має значення не тільки для того щоб красиво співати або розмовляти, а щоб уміти найточніше, дохідливо, владно висловлювати свої думки і почуття» [3, с.40].

Серед педагогічних проблем, досліджуваних В.О. Сухомлинським, учений приділяв також багато уваги питанням естетичного виховання, про що свідчать його праці «Поезія та її роль у духовному житті сучасної молодої людини», «Народження громадянина», «Естетичне і розумове виховання», «Естетичне почуття у вихованні молодших школярів», «Естетика праці у молодшому віці», «Серце віддаю дітям» та інші. За визначенням В.О. Сухомлинського, емоційно-естетичне виховання повинно пронизувати всю навчально-виховну діяльність учителя, увесь його вигляд. Центром усього навчально-виховного процесу В.О. Сухомлинський вважав учителя, в особистості якого, як у фокусі, переломлюються моральні, естетичні ідеї, істини, погляди; пройшовши через особистий світ вчителя, вони стають надбанням учня. Вчителя він називав музикантом, який грає на найтоншому інструменті – людських душах, творцем людини та духу часу, художником, поетом педагогічного процесу.

Системний підхід В.О. Сухомлинського до естетичного виховання було побудовано на поступовому ускладненні завдань, змісту, форм естетичного виховання у зв'язку з віком учнів: від сприйняття краси природи до складання казок і віршів; від розглядання творів живопису, слухання музичних творців – до їхнього аналізу; сприйняття краси слова – до володіння словом; від сприйняття краси навколишнього світу – до активної діяльності.

В.О.Сухомлинський був переконаний, що «творчість починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, освоєні, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу» [6, с.37].

У розв'язанні завдання естетичної підготовки майбутніх учителів виключну роль відіграє художня самодіяльність у ВНЗ, яка є засобом залучення студентів до активної участі у створенні художньо-естетичних цінностей. Художня самодіяльність у студентському колективі є однією з форм активності

людини, підґрунтям творчого потенціалу, духовного багатства та естетичного розвитку молоді. Вищими формами розвитку самодіяльного мистецтва стають народні театри, народні хорові капели, ансамблі пісні й танцю, оркестри народних інструментів, студії образотворчого мистецтва. Художня самодіяльність покликана відігравати особливу роль у студентському середовищі, де вона служить активним засобом вироблення естетичних смаків юнаків та дівчат, сприяє їхньому вихованню, пробуджує творчу ініціативу.

У «Популярній енциклопедії мистецтв» мовиться, що художня самодіяльність - непрофесійна художня творчість народних мас у галузі образотворчого і декоративно-прикладного, музичного, театрального, хореографічного і циркового мистецтв, кіномистецтва, фотографії тощо, що охоплює створення і виконання художніх творів силами аматорів, промовців колективно або поодиночки [4, с.89].

Щодо поняття «колектив художньої самодіяльності», то чітке визначення надає дослідник Б.М. Колногузенко. Так, на його думку, колектив художньої самодіяльності – це творче об'єднання аматорів одного з видів мистецтва, що працює на добровільних громадських засадах при університетах, клубах чи інших культурно-масових установах [1, с.65].

Художню самодіяльність можна розглядати як соціально-педагогічну цінність, яка здійснює систему функцій: інформаційно-пізнавальну; комунікативну, соціальну, що містить у художньому продукті етичні цінності, норми, ідеали, характерні для різних історичних періодів розвитку культури, що забезпечує тим самим спадкоємність, здатність транслювати її від покоління до покоління; естетичну, оскільки вона несе в собі уявлення про прекрасне в життєдіяльності соціуму, в побуті, в мові, пластиці, формах; виховну, що сприяє розвитку і зміні духовних цінностей і потреб особистості.

Участь у самодіяльному колективі розвиває почуття відповідальності. Студент прагне якісно виконувати відсутні завдання, не підводити інших учасників і керівників колективу. Добровільне, без будь-якого примусу,

відвідування занять і участь у концертах (фестивалях, конкурсах, виставках) сприяє піднесенню рівня самодисципліни.

Розглядаючи практику роботи з колективом художньої самодіяльності, Б.М. Колногузенко підкреслює, що важливим чинником у роботі з самодіяльним студентським колективом є добір репертуару, який несе в органічному поєднанні художньо-виконавську і виховну діяльність. Одним із критеріїв при доборі репертуару є його реальність, відповідність репертуару технічним та художнім можливостям колективу, а також відповідність виховним завданням. Саме завдяки репертуару вирішуються такі завдання: у виконавців розвивається інтерес до народної творчості, до занять у колективі, збагачується духовний світ, внутрішня культура, естетичні смаки.

Величезне виховне значення мають твори історичної тематики. Вони формують вірність традиціям нашого славного минулого, патріотизм, громадянську зрілість.

Інша група п'єс, що вводиться до репертуару самодіяльних колективів, пов'язана з українським фольклором: народною піснею, народним танцем, народною інструментальною музикою. Добір репертуару художньої самодіяльності вимагає від керівника чіткого перспективного бачення педагогічного процесу як цілісної і послідовної системи, в якій кожна ланка, кожен структурний підрозділ, кожен чинник доповнюють один одного, забезпечуючи тим самим вирішення єдиних художньо-мистецьких та виховних завдань [1, с.50].

Актуальним є також питання щодо підготовки висококваліфікованих керівників вузівських самодіяльних колективів. Як правило, це фахівці зі спеціальної освіти. Для глибшого проникнення у специфіку роботи корисними були б семінари, також для активізації та більшої ефективності роботи сприяли б творчі відрядження керівників художньої самодіяльності до інших міст і країн з метою запозичення нових, ефективних форм роботи й обміну досвідом.

У багатьох вузах України систематично проводяться внутрішньо вузівські конкурси художньої самодіяльності. Для виявлення й підтримки творчо - обдарованої студентської молоді та для розвитку естетичних смаків студентів, у нашому місті проходить обласний фестиваль «Студентська весна», організаторами якого є Головне управління освіти і науки, молоді та спорту. Фестиваль проводиться щорічно з метою підтримки творчо обдарованої студентської молоді, створення умов для реалізації її здібностей, розвитку пісенного, хореографічного, театрального, дизайнерського мистецтва. Значну роль «Студентська весна» відіграє в популяризації серед молоді естетичних, культурних і духовних цінностей українського народу, пропаганді творів, які складають світову класичну спадщину. Крім того, обласний фестиваль сприяє розвитку творчої співдружності колективів студентського і професійного мистецтва, залучає професійних митців до надання допомоги учасникам конкурсу.

За ініціативою та сприяння ректорату в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди існує понад 70 самодіяльних колективів, з них 7 мають почесне звання «Народний ансамбль». Так, гордістю університету є студентські самодіяльні творчі колективи: Народний ансамбль бального танцю (керівники доц. Бугаєць Н.А. та ст. викладач Пінчук О.І.) та Народний ансамбль народного танцю «Зорицвіт» (керівники доц. Ліманська О.В. та викл. Редько К.В.). Ансамбль бального танцю створений у 1998 році, розпочинав свою роботу з невеликої кількості танцюристів. Сьогодні це численний колектив, у репертуарі якого не тільки класичні постановки, а й оригінальні номери, побудовані на сучасній хореографічній лексиці. Ансамбль народного танцю був створений у 1995 році. В 1999 році колектив об'єднався з Народним ансамблем народного танцю «Зорицвіт» (ПК Червонозаводського р-ну) і розпочав активну гастрольну діяльність, до складу ансамблю входять студенти різних факультетів ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Основою репертуару ансамблю стали хореографічні композиції на матеріалі танців різних регіонів України. За досягнення, високий рівень виконавської майстерності та

репертуару ансамблям сучасного бального танцю та народного танцю ХНПУ імені Г.С.Сковороди присвоєно звання «Народний самодіяльний колектив України».

Висновки. Естетична культура майбутнього педагога є невід'ємною складовою частиною його гармонійного розвитку. На формування такої особистості має спрямовуватись весь навчально-виховний комплекс вищого педагогічного навчального закладу, органічною частиною якого є естетичне виховання студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колногузенко Б.М. Методика роботи з хореографічним колективом: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв / Харківська держ. академія культури. — Х. : ХДАК, 2004. — 154 с.
2. Королёва Г.И., Петрова Г.А. Система эстетической подготовки студентов в высших учебных заведениях. Издательство Казанского ун-та, 1984.— 182 с.
3. Макаренко А.С. Сочинения в 7-ми томах. — Т. 7. — М.: АПК РРФСР, 1958. — с. 147.
4. Каменец-Подольский П. Популярна енциклопедія мистецтв — М.: 2001. — 542 с.
5. Сухомлинский В.А. Рождение гражданина — М.: Педагогика, 1977. — 316 с.
6. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. — К.: Радянська школа, 1985. — 557 с.